

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Кафедра соціальних технологій

ДОПУСТИЛИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

О.М. Котикова

«_____» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»

Тема: **«ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ»**

Виконавець: **Чухно Юлія Олександрівна**

Керівник: **кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних технологій Петренко Тетяна В'ячеславівна**

Нормоконтролер: _____ **Новікова Н.Є.**

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра соціальних технологій
Спеціальність 231 «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Котикова О.М.

«_____» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи
Чухно Юлії Олександрівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Особливості соціальної роботи з дітьми вулиці» затверджена наказом ректора від «10» травня 2023 р. №666/ст.
2. Термін виконання роботи: з 08. 05. 2023 р. по 25. 06. 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: літературні джерела з соціальної роботи, психології, соціальної педагогіки, соціальної психології, аналіз роботи Луцької міської ради.
4. Зміст пояснювальної записки: вступ, розділ 1 «Теоретичні аспекти соціальної роботи з дітьми вулиці», розділ 2 «Характеристика соціальної роботи з дітьми вулиці», розділ 3 «Шляхи та напрямки вдосконалення соціальної роботи з дітьми вулиці», висновки, список використаних джерел, додатки.
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстрованого) матеріалу: 5 рисунків, 7 таблиць, 1 додатку, презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді.
6. Календарний план-графік.

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Обрання теми та наукового керівника кваліфікаційної роботи	Квітень 2023 р.	
2.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	Травень 2023 р.	
3.	Визначення актуальності та стану проблеми, яка досліджується	Травень 2023 р.	
4.	Теоретичний аналіз літератури	Травень 2023 р.	
5.	Зібрання необхідних матеріалів та розробка експериментальної частини	Травень 2023 р.	
6.	Написання кваліфікаційної роботи	Травень-червень 2023 р.	
7.	Перевірка дослідження	Травень 2023 р.	
8.	Подання готової кваліфікаційної роботи на розгляд керівнику	Червень 2023 р.	
9.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи, отримання відгуку керівника, рецензії	Червень 2023 р.	
10.	Проходження попереднього захисту	15.05.2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	20.06.2023 р.	

7. Дата видачі завдання: « »__ 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Петренко Т.В.

(підпис керівника)

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Чухно Ю.О.
(підпис випускника) (П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи: «Особливості соціальної роботи з дітьми вулиці» 50 сторінок, 5 рисунків, 7 таблиць, 1 додаток, 33 використаних джерела.

ДІТИ ВУЛИЦІ, БЕЗПРИТУЛЬНІ ТА БЕЗДОГЛЯДНІ ДІТИ, СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ, ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ.

Об'єкт дослідження – робота з категорією «діти вулиці».

Предмет дослідження – соціальна робота з бездоглядними та безпритульними дітьми як категорією дітей вулиці.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати соціальну роботу з безпритульними та бездоглядними дітьми. Для досягнення зазначеної мети вирішити такі **завдання**:

- 1) розглянути проблему «діти вулиці» як соціально-педагогічне явище та причини його виникнення;
- 2) розкрити технології, форми та методи роботи соціального працівника з дітьми вулиці;
- 3) провести аналіз сучасного стану соціальної роботи з дітьми вулиці на прикладі роботи служби у справах дітей та сім'ї Луцької міської ради;
- 4) розробити та реалізувати програму соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи:

– *загальнонауковий метод*, що полягає у теоретичному дослідженні сутності поняття безпритульності та бездоглядності, моделей соціальної роботи та соціально-педагогічних особливостей технології роботи безпритульними та бездоглядними дітьми;

– *соціологічний метод*, зокрема через дослідження динаміки безпритульних дітей, зміни їх кількості впродовж часу, визначення основних причини

безпритульності та проблем, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми;

– *метод аналізу і синтезу* через аналіз основних методів соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми, а також розробка програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження мають важливе практичне значення для розробки програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Робота дасть можливість зробити висновки про особливості методів соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Також, дослідження динаміки безпритульних дітей в Україні, дало змогу визначити зміни їх кількості впродовж часу, та визначити основні причини безпритульності, що може бути використано студентами для написання дипломних, курсових робіт з цього освітнього напрямку.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ	6
1.1. Сутність «безпритульності» та «бездоглядності».....	6
1.2. Моделі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.....	9
1.3. Соціально-педагогічні особливості технології роботи з дітьми.....	1
	3
Висновки до першого розділу.....	1
	6
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ	1
	8
2.1. Основні причини безпритульності та бездоглядності дітей.....	1
	8
2.2. Проблеми, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.....	2
	6
Висновки до другого розділу.....	3
	0
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ	3
	2
3.1. Основні методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.....	3
.....	2
3.2. Розробка програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.....	3
.....	6

Висновки до третього розділу.....	4
	0
ВИСНОВКИ.....	4
	2
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	4
	6
ДОДАДКИ.....	5
	0

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Збільшення кількості дітей, що перебувають у складних життєвих обставинах, є наслідком воєнної агресії російської федерації, що спричинило соціально-економічну нестабільність суспільства та держави в цілому. Серйозним проблемним явищем сьогодні є збільшення числа сиріт і безпритульних дітей та підлітків. Ці процеси відбуваються на тлі загального зменшення чисельності населення в Україні та зниження народжуваності. Така ситуація є причиною занепокоєння. Головними причинами цих проблем є військові дії на території нашої держави, постійний ракетний терор ворога, окупація значної території нашої країни та депортація дітей з тимчасово окупованих територій. Це пов'язано зі складним морально-психологічним становищем суспільства, несприятливою соціально-економічною ситуацією та насильством в країні. Занепокоєння даною проблемою і викликало в нас інтерес до вивчення саме цієї теми.

Проблема соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми є важливою та актуальною для сучасної України. Ця проблема пов'язана зі складними соціальними та економічними процесами, які відбуваються в нашій країні. На жаль, в Україні є значна кількість дітей, які залишаються без догляду та опіки батьків з різних причин. Безпритульні та бездоглядні діти стають жертвами насильства, експлуатації та інших форм соціального неблагополуччя. У наукових працях з соціальної педагогіки розглядалися науково-теоретичні засади соціального, правового та соціально-педагогічного захисту дитинства, причини виникнення дитячої бездоглядності та питання розробки механізмів її локалізації, питання вдосконалення нормативно-правової бази щодо захисту неповнолітніх та профілактики негативних явищ у дитячому середовищі, соціально-психологічні механізми роботи з дезадаптованими дітьми. Розглядалися різні аспекти цього явища у дослідженнях багатьох вітчизняних авторів, зокрема: М. Ковальчук, О. Безпалько, Л. Волинець, А. Зінченко, П. Люблінський, І. Пінчук, Н. Заверико, Л. Коваль, А. Мудрик та інших.

Дослідження цієї проблеми є важливим, оскільки від цього залежить майбутнє країни та майбутнє дітей. Розуміння причин виникнення проблеми та ефективних методів її вирішення допоможе покращити становище безпритульних та бездоглядних дітей, їхню соціальну адаптацію та реінтеграцію в суспільство. Вибір теми дослідження «Соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми» обумовлений нашим інтересом до проблем соціальної роботи та нашим бажанням допомогти безпритульним та бездоглядним дітям. Також важливим моментом став підвищений інтерес громадськості та державних органів до цієї проблеми в Україні.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати соціальну роботу з безпритульними та бездоглядними дітьми. Для досягнення зазначеної мети вирішити такі **завдання**:

- 1) розглянути проблему «діти вулиці» як соціально-педагогічне явище та причини його виникнення;
- 2) розкрити технології, форми та методи роботи соціального працівника з дітьми вулиці;
- 3) провести аналіз сучасного стану соціальної роботи з дітьми вулиці на прикладі роботи служби у справах дітей та сім'ї Луцької міської ради;
- 4) розробити та реалізувати програму соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Об'єкт дослідження – робота з категорією «діти вулиці».

Предмет дослідження – соціальна робота з бездоглядними та безпритульними дітьми як категорією дітей вулиці.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи:

– *загальнонауковий метод*, що полягає у теоретичному дослідженні сутності поняття безпритульності та бездоглядності, моделей соціальної роботи та соціально-педагогічних особливостей технології роботи безпритульними та бездоглядними дітьми;

– *соціологічний метод*, зокрема через дослідження динаміки безпритульних дітей, зміни їх кількості впродовж часу, визначення основних причини

безпритульності та проблем, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми;

– *метод аналізу і синтезу* через аналіз основних методів соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми, а також розробка програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження мають важливе практичне значення для розробки програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Робота дасть можливість зробити висновки про особливості методів соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Також дослідження динаміки безпритульних дітей в Україні дало змогу визначити зміни їх кількості впродовж часу та визначити основні причини безпритульності, що може бути використано студентами для написання дипломних, курсових робіт з цього освітнього напрямку.

Апробація результатів роботи і висновків дослідження відбулася на Міжнародній науково-практичній конференції «ПОЛІТ. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ». Виступ та публікація тез «Технології соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми». Конференція відбулася 2023 року в Національному авіаційному університеті.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 1 додатка, 5 рисунків, 7 таблиць. Обсяг основної роботи – 50 сторінок. Список використаних джерел містить 33 найменування (викладених на 4 сторінках).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ

1.1. Сутність «безпритульності» та «бездоглядності»

Сьогодні в Україні через війну з Росією відбуваються зниження моральних стандартів, що раніше вважалися незаперечними. Багато людей відчувають апатію і безнадійність, свою безсилість і втрату віри в майбутнє. Це веде до деморалізації суспільства та проявів агресії. Такі негативні явища впливають на розвиток суспільства в цілому та виховання окремих громадян, зокрема дітей та молоді. Конституція України визнає людину, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпеку, найвищими соціальними цінностями. Однак, бідність та розшарування населення в країні призводять до зростання соціальних проблем, таких як бездоглядність та безпритульність дітей. Змінив суспільно-політичній ситуації в Україні призвела до значного збільшення кількості сиріт, а також до різкого погіршення дитячої бездоглядності та безпритульності, що стало наслідком воєнної агресії Росії.

Більшість сучасних науковців визнають, що підліткова безпритульність має більш вузьке тлумачення, яке передбачає відсутність місця проживання та виховання дитини, відсутність батьків або відокремлення від родини, або наявність осіб, які замінюють батьків (див.табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Сутність поняття «діти вулиці»

№	Автор	Визначення
1	М. Панченко	соціальна категорія, яка об'єднує дітей, які з різних причин виходять на вулицю та не мають постійного місця проживання, які не відвідують школу та не мають належного догляду дорослих.

2	І. Зязюн	діти, які опинилися у складних життєвих обставинах і не отримують належної допомоги від держави та суспільства.
3	Ю. Олейник	діти, які змушені виживати на вулиці через бідність та нездатність їхніх батьків або опікунів забезпечити їхні базові потреби.
4	Ж. Руссо	діти, які втратили свою невинність та набули злочинних навичок через відсутність виховання та дбайливого ставлення до них соціального середовища.

У свою чергу, виходячи з таблиці 1.1., дитяча бездоглядність розглядається як більш широке явище, що передбачає відсутність виховного впливу батьків та школи на дитину, проведення більшості часу на вулиці, негативний та асоціальний вплив батьків на дітей, який приводить до їх виходу на вулицю.

У Законі України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року вперше було визначено поняття «дитячої безпритульності» як «діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання».

Однак у Законі України «Про основи соціального захисту бездомних громадян та безпритульних дітей» Ст. 2, який набрав чинності від 1 січня 2006 року, визначено, що безпритульними дітьми вважаються діти, які були вимушені залишити або самі залишили свою сім'ю чи дитячий заклад, де вони виховувалися, і не мають постійного місця проживання [24].

У посібнику з методики міждисциплінарного ведення випадку при роботі з безпритульними, бездоглядними неповнолітніми дітьми, поняття «бездоглядна дитина» визначається як «дитина, поведінка якої не контролюється внаслідок невиконання або неналежного виконання батьками або законними представниками своїх обов'язків з її виховання, навчання і (або) утримання або посадовими особами». Однак слід зауважити, що чинне законодавство не містить чіткого визначення поняття «бездоглядна дитина».

Соціальні педагоги розуміють безпритульність як стан, коли дитина перебуває поза сімейним оточенням і не має належного догляду, контролю та підтримки. Це може статися у зв'язку з розривом відносин в родині, смертю батьків, відсутністю опіки та піклування про дитину, трансформацією сімейних цінностей і традицій, а також у зв'язку зі змінами в соціально-економічному середовищі.

Бездоглядність дітей – це стан, коли дитина перебуває у своїй сім'ї, але не отримує достатньої уваги, догляду та піклування від батьків або інших дорослих, що відповідальні за її виховання [23]. Це може статися через зайнятість батьків, їхню відсутність удома, залежність від алкоголю та наркотиків, конфлікти у сім'ї, нездатність батьків забезпечити дитині належні умови життя.

Соціальні педагоги розуміють, що безпритульність та бездоглядність дітей можуть спричиняти серйозні проблеми у психічному, фізичному та соціальному розвитку дитини. Вони працюють з дітьми, щоб допомогти їм знайти стабільність та підтримку, а також з батьками та іншими дорослими, щоб покращити умови життя та догляду за дітьми. Окрім того, вони співпрацюють з іншими соціальними службами, щоб забезпечити всебічну підтримку дітей у складних життєвих ситуаціях.

Таким чином, діти, які проживають у складних матеріальних, психологічних та емоційних умовах у своїх родинях і потребують допомоги від суспільства, стають найбільш незахищеною категорією дітей у будь-якій країні. Часто з цих сімей діти виходять, намагаючись уникнути реальності. У деяких випадках батьки таких дітей зловживають алкоголем або перебувають у в'язницях та інших місцях позбавлення волі. В свою чергу, діти, які були покинуті батьками або самі залишили свої родини чи дитячі заклади, і не мають постійного місця проживання, вважаються бездоглядними та безпритульними.

Безпритульність та бездоглядність мають свої ознаки (див.табл.1.2.) та призводять до низки проблем, які вирішує соціально-психологічна реабілітація, зокрема: недоступність медичної допомоги, освіти та соціального захисту; виконання незаконної праці та можливість стати жертвою кримінальної діяльності, порнографії та проституції; зловживання наркотиками, алкоголем та психотропними

речовинами; спосіб життя, що заважає фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку дитини; захворювання, включаючи інфекційні; психічні проблеми, такі як депресія, когнітивні порушення, залежності, акцентуації особистості та низька самооцінка[17].

Таблиця 1.2.

Основні ознаки «безпритульності» та «бездоглядності» дітей

«Безпритульність»	«Бездоглядність»
<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність постійного місця проживання. 2. Життя на вулиці, в будівлях, на залізничних станціях, в аеропортах та інших громадських місцях. 3. Безпорадність та вразливість, особливо серед дітей молодшого віку. 4. Недостатній догляд за власним здоров'ям, гігієною та живленням. 5. Відсутність батьківського контролю та піклування. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній догляд за дітьми. 2. Необґрунтоване залишення дітей без нагляду, особливо малолітніх. 3. Відсутність належного навчання та розвитку дітей. 4. Недостатня увага до медичних потреб дітей. 5. Небезпечні умови проживання, включаючи погані житлові умови, екологічні загрози та інші ризики.

Як бачимо з таблиці 1.2., ознаки безпритульності та бездоглядності можуть бути взаємопов'язаними та погіршувати стан дітей. Незалежно від конкретних ознак, безпритульні та бездоглядні діти потребують належного догляду та захисту від зловживань та небезпек. Діти, які знаходяться в стані безпритульності та бездоглядності, можуть бути більш вразливі до різних видів насильства, експлуатації, зловживань та інших небезпечних ситуацій. Вони можуть стикатись з такими проблемами, як бідність, безробіття, відсутність належної медичної допомоги та освіти. Також, діти в стані безпритульності та бездоглядності можуть мати проблеми з психічним здоров'ям, такі як тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад, а також можуть бути відчуженими від соціальної інтеракції.

Отже, належний догляд та захист дітей від безпритульності та бездоглядності є важливою проблемою суспільства. Для розв'язання цієї проблеми необхідно

забезпечити належні умови для розвитку дітей, забезпечити їх освітою та медичною допомогою, забезпечити належний контроль та піклування з боку батьків, родини та соціальних служб.

1.2. Моделі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми

В останні роки в психології, педагогіці та соціальній роботі стало відомо, що найбільш ефективний розвиток та виховання дітей відбуваються в сімейному середовищі, що спричинило зменшення популярності та закриття інтернатних установ для неповнолітніх. Замість цього, зараз акцент зроблено на збереженні сімейних відносин та наданні допомоги родинам, щоб забезпечити безпеку та добробут дітей.

Соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми має на меті покращення їхнього становища та забезпечення їм доступу до основних потреб, таких як освіта, медична допомога тощо. Фахівці з установ соціальної реабілітації визначають три етапи роботи з дітьми: діагностична робота, реабілітація та післяреабілітаційний захист (див.табл.1.3.).

Таблиця 1.3.

Основні аспекти соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми [2]

№	Етап	Особливість роботи
1	Діагностична робота	перед початком будь-якої допомоги потрібно провести діагностичну роботу, щоб з'ясувати потреби дитини, її проблеми та можливості для подальшого розвитку. Діагностична робота зазвичай включає в себе інтерв'ю з дитиною та її родичами, спостереження за дитиною та оцінку її поведінки, а також проведення психологічних тестів.
2	Реабілітація	процес підготовки дитини до повноцінного життя в суспільстві. Реабілітаційна робота може включати навчання основам гігієни, соціальним навичкам, навичкам самообслуговування, підтримку психічного та фізичного здоров'я, а також навчання професійним навичкам.
3	Післяреабілітаційний захист	заходи, які забезпечують соціальний захист та безпеку дітей після закінчення реабілітаційного курсу.

		Цеможе включати надання підтримки з боку соціальних служб, доступ до освіти та працевлаштування, а також підтримку від спеціалістів.
--	--	--

Підсумовуючи таблицю 1.3., можна також додати, що соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми може включати:

- розшук та повернення дітей до їхніх родин або встановлення опіки та прийомної сім'ї для дітей, які не можуть повернутися до своїх біологічних родин;
- роботу зі школами та іншими установами, щоб забезпечити дітям доступ до освіти та інших послуг;
- роботу з громадою та владою для забезпечення підтримки та ресурсів для розв'язання проблем, пов'язаних з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Усі ці види роботи повинні бути забезпечені відповідними законами та політикою, щоб забезпечити права та добробут дітей. Соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми є важливою складовою соціальної справедливості та рівності, тому вона потребує підтримки та сприяння з боку всього суспільства та держави зокрема.

Одним з основних засобів соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх є створення соціальних притулків для бездоглядних та безпритульних дітей і підлітків. Соціальні притулки для неповнолітніх є одним із основних засобів соціально-психологічної реабілітації безпритульних та бездоглядних дітей. Функціонування соціальних притулків базується на забезпеченні неповнолітніх, які перебувають у складних життєвих ситуаціях, необхідним житлом, харчуванням, медичною допомогою, освітою та професійною орієнтацією.

Соціальні притулки є місцями, де діти та підлітки отримують соціальну, психологічну та педагогічну допомогу, а також можливість участі у різних формах дозвілля та розваг. Важливою особливістю функціонування соціальних притулків є забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини, що дозволяє надати їм необхідну підтримку та допомогу відповідно до їхніх особливих потреб [30, с. 188]. Окрім надання матеріальної та соціально-психологічної допомоги, соціальні

притулки також сприяють соціалізації та реабілітації неповнолітніх. Вони допомагають дітям і підліткам повернутися до нормального життя, забезпечуючи їм можливість отримати освіту, знайти роботу та стати частинами суспільства. Однак, важливо зазначити, що соціальні притулки не є засобом заміщення родинного середовища. Їх функція полягає в наданні тимчасової підтримки неповнолітнім, які опинились у складних життєвих обставинах.

Основною метою притулку є відновлення фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я дітей за допомогою ефективних методів педагогічної терапії й корекції, компенсації та ігротерапії. Притулок базується на принципах реабілітаційної педагогіки, які включають демократизацію, творчу діяльність, самостійність, гуманізацію взаємин, психологізацію реабілітаційно-виховного процесу, індивідуалізацію та диференціацію, врахування інтересів і потреб дитини. Ці принципи спрямовані на формування гуманістичної спрямованості дітей, їх соціальну активність та самореалізацію, мотивацію на майбутнє і врахування їх індивідуальних особливостей.

Однією з важливих моделей соціальної роботи, також є соціальний супровід дітей, який ґрунтується на комплексному підході до надання допомоги, що передбачає не лише матеріальну підтримку, а й допомогу в організації духовно-культурного розвитку дитини та вирішенні її проблем. У рамках цього підходу діти отримують можливість відвідувати різноманітні культурні заходи, такі як концерти, театри, музеї та екскурсійні поїздки, що допомагає їм розвиватися та розширювати свій кругозір. Крім того, діти можуть звернутися за консультацією до професійних психологів, які допоможуть їм зрозуміти та вирішити свої проблеми. Також в рамках соціального супроводу проводиться робота з налагодженням стосунків між батьками та дітьми, що сприяє підвищенню якості життя дитини та її родини [33, с.144]. У загальному, соціальний супровід дітей є важливою складовою їхнього розвитку та допомагає забезпечити їм належні умови для здійснення своїх потенційних можливостей.

Таким чином, до основних напрямів соціальної допомоги дітям вулиці відносять профілактику бездоглядності та допомогу у вирішенні складних родинних ситуацій,

надання тимчасового проживання та здійснення спільно з органами опіки та піклування оптимальних форм життєвого устрою, а також забезпечення доступної та своєчасної кваліфікованої допомоги у різних сферах, таких як соціальна, правова, педагогічна допомога. Індивідуальні програми соціальної реабілітації дітей включають компоненти, що сприяють їхньому професійному, навчальному, культурному та фізичному розвитку [12, с. 330].

На жаль, сьогодні в Україні поки що не існує системи, яка б могла забезпечити належне сімейне виховання для дітей вулиці. Згідно з українським законодавством, здійснення соціального захисту і запобігання правопорушень серед неповнолітніх покладається на такі органи і установи, як: державний комітет України у справах сім'ї та молоді, служби у справах неповнолітніх, школи та училища соціальної реабілітації, центри соціальної реабілітації, притулки для неповнолітніх, суди, органи внутрішніх справ та виховно-трудова колонія [4].

Таким чином, підсумовуючи усе вищенаведене, стверджуємо, що моделі роботи соціального працівника з безпритульними та бездоглядними дітьми можуть бути різними, залежно від конкретної ситуації та потреб цих дітей. Одна з можливих моделей роботи полягає у забезпеченні першочергових потреб дітей, таких як харчування, проживання, медична допомога та освіта. Соціальний працівник може співпрацювати з притулками, громадськими організаціями, школами та іншими установами, щоб забезпечити потреби. Інша модель роботи може передбачати психологічну підтримку та соціальну адаптацію дітей. Соціальний працівник може допомагати дітям у вирішенні психологічних та соціальних проблем, допомагати їм знаходити нових друзів та встановлювати позитивні взаємини з оточуючими.

Також, соціальний працівник може працювати з батьками та опікунами дітей, щоб допомогти їм у розвитку навичок, необхідних для догляду за дітьми. Така модель роботи може передбачати консультування батьків з питань виховання, фінансової допомоги та інші види підтримки. Незалежно від моделі роботи,

соціальний працівник повинен працювати з безпритульними та бездоглядними дітьми з почуттям емпатії та поваги до їхньої гідності.

1.3. Соціально-педагогічні особливості технології роботи з дітьми

У сучасних воєнних умовах в Україні зміна системи цінностей та орієнтацій дітей та молоді стає дедалі важливішим та гострішим питанням, оскільки людям доводиться адаптуватись до швидкозмінюючого світу. Кризовий стан суспільства негативно впливає на самореалізацію та прояв здібностей особистості, що провокує потребу в ефективних соціально-педагогічних технологіях та формах допомоги населенню, зокрема дітям вулиці. Необхідно збагатити методи соціальної роботи, щоб відповідати на сучасні виклики та забезпечувати допомогу належної якості.

Сьогодні суспільство як ніколи потребує ефективного керування соціальними процесами з метою покращення їх функціонування. Ця потреба ставить перед нами завдання розвитку технологій соціальної роботи та дослідження роботи соціальних інститутів в умовах воєнного стану. Технології соціальної роботи мають на меті соціальний розвиток та забезпечення ефективного функціонування суспільства. Розвиток соціально-педагогічної роботи вимагає визначення технологій соціально-педагогічної діяльності, які можна розглядати як сукупність форм, методів та прийомів, які застосовуються соціальними службами, закладами соціального обслуговування та соціальними педагогами для досягнення мети соціально-педагогічної діяльності [7, с. 240].

Технології соціально-педагогічної роботи є комплексним набором методів, форм і прийомів, що використовуються соціальними службами, закладами соціального обслуговування та працівниками соціальної сфери з метою досягнення успіху у виконанні соціальних завдань та забезпечення ефективності заходів соціального захисту населення [8, с. 128]. Останнє включає в себе встановлення, збереження та поліпшення соціального функціонування об'єкта, а також запобігання негативним соціальним процесам.

Поняття технологій соціально-педагогічної роботи відображає прикладний аспект даної сфери діяльності. Врахування наявних технологій дозволяє значно

збільшити можливості вирішення соціальних проблем дітей та молоді. Відповідно, це питання стає надзвичайно актуальним у світлі потреби сучасного суспільства у свідомому управлінні соціальними процесами з метою оптимізації їх функціонування [10, с. 538].

Соціально-педагогічний підхід до соціальної роботи розглядається нами як підтримка саморозвитку особистості, реалізація її творчого потенціалу, здібностей, задатків, стимулювання клієнтів (індивідів, груп, спільнот) до активної участі у вирішенні власних проблем. Це вказує на інтегрований та універсальний характер соціально-педагогічної роботи, яка включає такі складові технології, як соціально-психологічні, соціально-медичні та безпосередньо соціально-педагогічні технології. Соціально-педагогічні технології передбачають виконання певної програми дій соціального педагога та його співпрацю з індивідом або соціальною групою в прогнозованих або спонтанних умовах з метою досягнення оптимального результату [16, с.241]. При розробці соціально-педагогічних технологій важливо враховувати різні обставини, включаючи особистісні якості соціального педагога та індивідуалізацію та персоналізацію соціально-педагогічних дій відповідно до потреб та можливостей клієнтів (див.табл.1.4.).

Таблиця 1.4.

Основні завдання соціально-педагогічних технологій з дітьми вулиць

№	Завдання	Особливості
1.	Саморозвиток	Сприяння саморозвитку особистості та реалізація її творчого потенціалу, здібностей та задатків.
2.	Активізація	Активізація зусиль клієнтів (індивідів, груп, спільнот) на вирішення власних проблем.
3.	Оптимізація	Розробка та впровадження програм дій соціального педагога з метою досягнення оптимального результату.
4.	Індивідуалізація	Врахування особистісних якостей соціального педагога та індивідуалізація соціально-педагогічних дій.
5.	Соціалізація	Застосування принципів соціальності та розвитку в роботі з клієнтами.
6.	Адаптація	Застосування прикладних технологій, таких як соціально-педагогічна практика, адаптація, корекція, терапія, розв'язання конфліктних ситуацій тощо.

У реалізації соціально-педагогічних технологій необхідно дотримуватись принципів соціальності та розвитку, що свідчить про високий рівень розвитку соціально-педагогічної діяльності. На додаток до загального підходу до технологізації соціально-педагогічного процесу, можуть бути використані прикладні технології, такі як технології соціально-педагогічної практики, адаптації, корекції, терапії, розв'язання конфліктних ситуацій та інших.

Таким чином, основним завданням соціально-педагогічних технологій є досягнення оптимального результату шляхом співпраці соціального працівника з індивідом або соціальною групою в умовах, що передбачені програмою дій. Урахування особистісних якостей соціального працівника та індивідуалізація соціально-педагогічних дій є важливими умовами реалізації соціально-педагогічних технологій. Застосування технологій в роботі соціального працівника дозволяє поетапно реалізовувати такі структурні компоненти його діяльності:

1. Діагностика і аналіз проблемної ситуації або потреб клієнта.
2. Планування і розробка програми соціальної роботи або втручання.
3. Реалізація соціальної роботи або втручання відповідно до встановленої програми.
4. Контроль та оцінка результатів соціальної роботи або втручання.
5. Доповнення та вдосконалення програми на основі отриманих результатів і досвіду.
6. Документування та звітування про результати роботи [20, с. 272].

Отже, кожен з цих компонентів важливий для успішної соціальної роботи та досягнення оптимального результату. Впровадження технологій в діяльність соціального працівника має переваги, такі як економію засобів та сил, наукову побудову соціально-педагогічної діяльності та підвищення ефективності у вирішенні завдань, що стоять перед соціальним педагогом. Соціально-педагогічні технології можуть бути застосовані для рішення широкого спектру завдань соціальної педагогіки, включаючи діагностику, соціальну профілактику, соціальну адаптацію та соціальну реабілітацію.

Висновки до першого розділу

Здійснивши теоретичний аналіз соціальної роботи з дітьми вулиці, ми визначили сутність понять «безпритульність» та «бездоглядність». Безпритульність - це стан, коли дитина перебуває поза сімейним оточенням і не має належного догляду, контролю та підтримки. Бездоглядність дітей – це стан, коли дитина перебуває у своїй сім'ї, але не отримує достатньої уваги, догляду та піклування від батьків або інших дорослих, що відповідальні за її виховання. Також діти в стані безпритульності та бездоглядності можуть мати проблеми з психічним здоров'ям, такі як тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад, а також можуть бути відчуженими від соціального оточення.

Належний догляд та захист дітей від безпритульності та бездоглядності є важливою проблемою суспільства. Для розв'язання цієї проблеми необхідно забезпечити належні умови для розвитку дітей, забезпечити їх освітою та медичною допомогою, забезпечити належний контроль та піклування з боку батьків, родини та соціальних служб.

Моделі роботи соціального працівника з безпритульними та бездоглядними дітьми можуть бути різними, залежно від конкретної ситуації та потреб цих дітей. Одна з можливих моделей роботи полягає у забезпеченні першочергових потреб дітей, таких як харчування, проживання, медична допомога та освіта. Соціальний працівник може співпрацювати з притулками, громадськими організаціями, школами та іншими установами, щоб забезпечити ці потреби. Інша ж модель роботи може передбачати психологічну підтримку та соціальну адаптацію дітей.

Основним завданням соціально-педагогічних технологій є досягнення оптимального результату шляхом співпраці соціального працівника з індивідом або соціальною групою в умовах, що передбачені програмою дій. Урахування особистісних якостей соціального працівника та індивідуалізація соціально-педагогічних дій є важливими умовами реалізації соціально-педагогічних технологій.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ

2.1. Основні причини безпритульності та бездоглядності дітей

Дитяча бездоглядність та безпритульність є наслідком різних причин, зокрема безробіття, зростання цін на продукти першої необхідності, погіршення матеріального благополуччя значної частини населення, втрата цінності інституту сім'ї, зниження відповідальності батьків за виховання дітей, збільшення кількості незайнятих дітей та підлітків, загострення конфліктів між батьками та дітьми. Для більш детального розуміння проблеми дитячої бездоглядності та безпритульності в Україні, можна проаналізувати соціальний портрет дітей, які переважно перебувають на вулиці чи не мають постійного місця проживання. Більшість таких дітей молодші за 14 років, вони мають особливості сімейного оточення, звичок та способу життя, а також проблеми у міжособистісних стосунках. Найчастіше бездоглядні та безпритульні діти є хлопцями, особливо серед безпритульних. Діти починають залишати свої домівки самостійно від 6-7 років [5, с. 560].

Для подолання основних причин бездоглядності дітей необхідно діяти на ранній стадії і виявляти сім'ї, які не можуть виконувати свої виховні обов'язки, приймати заходи, щоб запобігти соціальному сирітству, створювати оптимальні умови для розвитку та виховання дітей, розповсюджувати форми сімейного

виховання, створювати сімейні будинки та прийомні сім'ї для сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечувати підготовку та перепідготовку батьків-вихователів та прийомних батьків, працівників установ соціального захисту дітей [13]. Також потрібно збільшувати фінансування на заходи щодо боротьби з безпритульністю та бездоглядністю дітей і розподіляти відповідальність не лише на відповідні служби, але й на всю громаду.

Аналіз причин і наслідків бездоглядності та безпритульності показує, що ці явища є результатом економічного, соціального, політичного та гуманітарного стану країни. Безпритульні діти є частиною суспільства, і всі події, які відбуваються в суспільстві, впливають на причини, що ведуть до бездомності та безпритульності осіб та дітей. Бездоглядність та безпритульність породжують соціальну напругу, збільшують тіньову економіку через використання дешевої та безправної робочої сили, сприяють поширенню бродяжництва, жебракування та злочинності, шкодять здоров'ю дітей та знижують їх життєву, громадську та трудову активність [15].

Діти, які стають безпритульними через конфлікти в родинях, фізичне та сексуальне насильство, порушення житлових та майнових прав, залишають свої домівки та потрапляють на вулицю. Вони не можуть самостійно подолати негативний вплив середовища та потребують спеціальної допомоги, захисту, включаючи адміністративно-правовий захист, та підтримки з боку держави та суспільства. Проаналізувавши причини бездоглядності та безпритульності дітей, а також ролі неблагополучних сімей у формуванні негативної поведінки дітей, потрібно провести аналіз Служби у справах дітей Луцької міської ради за 2022 рік.

Служба у справах дітей Волинської ОДА активно займаються виявленням дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Всього 928 дітей перебувають на профілактичному обліку у службах у справах дітей. З них 858 дітей проживають у сім'ях, де батьки ухиляються від виконання батьківських обов'язків, 21 дитина систематично залишають місце постійного проживання, 49 дітей зазнали насильства. У 5-ти дітей була підозра у вчиненні кримінальних правопорушень. Було проведено 20 рейдів вулицями міста, в результаті яких 18 дітей було влаштовано до притулку для дітей Волинської ОДА. Також було проведено 124

виховні та попереджувально-виховні заходи, 122 індивідуальні профілактичні бесіди та 173 індивідуальні консультації [21].

Таблиця 2.1.

Статистика дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах у Волинській
ОДА

№	Вид складної життєвої обставини	%
1.	Ухилення батьків від батьківських обов'язків	92,7
2.	Систематичне залишення місця постійного проживання	2,3
3.	Насильство	5,3
4.	Психологічне насильство	3,3
5.	Фізичне насильство	1,5
6.	Сексуальне насильство	0,4

З таблиці 2.1., можна зрозуміти, що найбільша частка дітей на профілактичному обліку у службах у справах дітей – це діти, чиї батьки ухиляються від виконання батьківських обов'язків (92,5%). Також можна помітити, що невелика кількість дітей (2,2%) залишає місце постійного проживання, а 5,3% дітей зазнали насильства, зокрема 2,8% – психологічного насильства, 1,3% – фізичного та 0,4% – сексуального насильства. Такі дані дають змогу зрозуміти, що існує необхідність у забезпеченні безпеки та захисту прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, та виявленні причин, що спричиняють ці обставини. Також це може служити основою для розробки та впровадження програм підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та профілактики насильства в сім'ї.

Було обстежено умови проживання 520 дітей, які перебувають у сім'ях з складними життєвими обставинами. Також представлено інтереси 131 дитини у суді, зокрема під час розгляду кримінальних та цивільних справ, та було направлено матеріали до Луцького ВП ГУНП у Волинській області для оформлення протоколів за ст. 184 КУпАП щодо ухилення батьків від виконання своїх обов'язків щодо

виховання та утримання дітей – 40. Також було підготовлено та передано до суду 8 позовних заяв з метою захисту прав та інтересів дітей. У звітному періоді 12 батьків були позбавлені батьківських прав щодо 17 дітей, які перебували на обліку в службі у справах дітей, як такі, що залишились без батьківського піклування [22].

За станом на 30 грудня 2022 року, на первинному обліку у службі у справах дітей Луцької міської ради зареєстровано 201 дитину-сироту та дитину, позбавлену батьківського піклування, з яких 75 є дітьми-сиротами, а 126 – дітьми, позбавленими батьківського піклування. Зазначені діти перебувають у різних формах влаштування, а саме: 174 – під опікою та піклуванням, 2 – у прийомних сім'ях, 15 – у дитячих будинках соціального типу, 9 – у державних закладах, та 1 – у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей (див. табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Стан роботи в області по захисту прав дітей за січень 2022 року

№	Вид проживання	%
1.	Під опікою та піклуванням	74.2
2.	Виховується у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу	19.9
3.	Навчається у загальноосвітніх та спеціальних школах-інтернатах	2.4
4.	У спеціалізованому будинку дитини	0.7
5.	У дитячому будинку	0.2
6.	У будинках-інтернатах для дітей-інвалідів	0.2

Аналізуючи таблицю 2.2., ми бачимо, що в області загалом мешкає 1437 дітей, які є сиротами або позбавленими батьківського піклування. З них 74,2% (1069 дітей) знаходяться під опікою та піклуванням, 19,9% (285 дітей) виховуються у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, 2,4% (35 дітей) навчаються у загальноосвітніх та спеціальних школах-інтернатах, 0,7% (10 дітей) перебувають у спеціалізованому будинку дитини, 0,2% (3 дітей) проживають в дитячому будинку, тоді як 0,2% (3 дітей) знаходяться в будинках-інтернатах для дітей-інвалідів. Зроби у вигляді таблиці відсоткове співвідношення.

Протягом 2022 року 51 дитині надано статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, з яких 2 були усиновлені, 38 були влаштовані під опіку/піклування, 7 перебувають у притулках для дітей, 2 – у державних закладах, 1 – на навчанні та проживанні у вищих навчальних закладах, та 1 – у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей. Також, було проведено обстеження умов проживання 264 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 29 з яких є внутрішньо переміщеними, та 45 дітей, які були усиновлені [22].

У межах своїх повноважень працівники служби у справах дітей виконали підготовку 486 проєктів рішень виконавчого комітету, що включали в собі дозволи на укладення договорів відчуження, дарування, купівлі-продажу майна та майнових прав на ім'я малолітніх дітей, а також надання інших дозволів щодо прав власності на майно. До того ж, було прийнято відповідні рішення щодо позбавлення батьківських прав, визначення місця проживання дитини, надання статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, та встановлення опіки/піклування. Загалом, протягом цього року служба у справах дітей надала 624 адміністративні послуги, в тому числі затвердивши висновки про підтвердження місця проживання дитини для її тимчасового виїзду за межі України та про надання дозволу на проведення психіатричного огляду дитини. Було підготовлено наступні документи та висновки:

- 16 висновків від органу опіки та піклування щодо придатності кандидатів на усиновлення;
- 21 висновок від органу опіки та піклування щодо доцільності усиновлення та відповідності цього процесу інтересам дитини;
- 2 довідки, які підтверджують, що батьківські права не позбавлені;
- 270 довідок про отримання додаткової соціальної відпустки;
- 104 висновки від служби у справах про стан утримання, навчання і виховання дитини;
- 11 висновків від служби у справах про доцільність повернення дитини в сім'ю;

– 30 висновків від служби у справах про доцільність встановлення опіки/підклування над дитиною[22].

Також, протягом 2022 року було проведено з нагоди відзначення Дня захисту дітей акцію спільно з Українським фондом «Благополуччя дітей», під час якої було надано продуктові набори та засоби особистої гігієни для 20 сімей, які виховують 90 дітей. На день Святого Миколая було організовано акції з врученням продуктових та іграшкових наборів, а також новорічних подарунків для 150 дітей, в тому числі дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. За допомогою волонтерів було надано допомогу продуктами харчування 300 дітям, які знаходяться у складних життєвих обставинах. Фонд О. Ставніцера та М. Б'єрг-Саковської займалися на території громади формуванням допомоги за кордоном (у Данії) дітям, які прибули з тимчасово окупованих територій або зони бойових дій. Також, було надано матеріальну допомогу 49 дітям у складних життєвих обставинах на суму 32900 грн. Протягом року було проведено п'ять засідань комісії з питань захисту прав дитини.

Підсумовуючи діяльність Служби у справах дітей Луцької міської та обласної рад, можемо зробити висновок, щов цілому, звіти свідчать про активну роботу служб у справах дітей у Волинській області з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах. Було проведено значну кількість заходів, спрямованих на захист прав та інтересів дітей, а також на попередження ситуацій, пов'язаних із безпритульністю та бездоглядністю дітей.

Щоб детальніше висвітлити явище дитячої бездоглядності та безпритульності в Україні, необхідно проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки, які сприяють появі цього явища. Важливо вивчити основні причини, які призводять до того, що діти опиняються в притулках. Це дасть змогу зробити об'єктивний висновок про фактори, які впливають на поширення бездоглядності та безпритульності серед дітей в Україні.

На підставі даних про основні причини потрапляння дітей в притулки для дітей, можна зробити висновок про причини дитячої бездоглядності та безпритульності. Згідно зі статистикою, станом на 01.01.2022 року [31], більше половини дітей (58,9%) потрапили в притулки з причини вилучення їх з сімей, 25,9% дітей були

самовільно залишені сім'єю, 6,2% самостійно звернулися за допомогою, а решта – через самостійне залишення інтернатних закладів, знаходження на вулиці, фізичне насильство, залучення до найгірших форм дитячої праці та торгівлі дітьми (див. рис. 2.1.). Зокрема, дуже турбує те, що в країні збільшується частка дітей, які потрапляють до притулку внаслідок їх вилучення з сім'ї (у 2015 році було 22,5%).

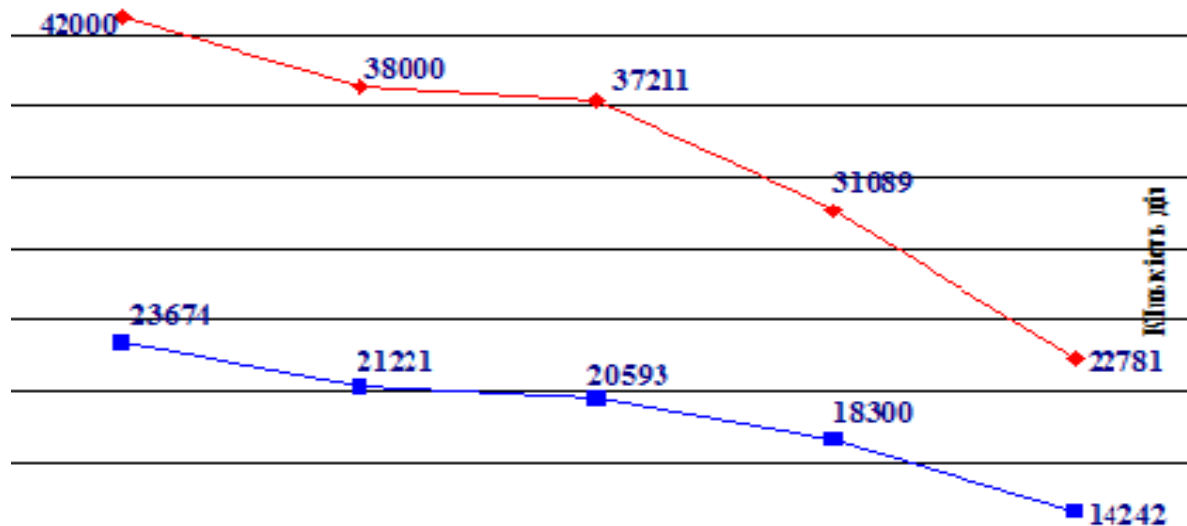

Рис. 2.1. Кількість дітей, які потрапили до притулку з різних причин у 2022 році

Більшість бездоглядних та безпритульних дітей в Україні, яких було усиновлено мають вік до 14 років. Це підтверджується віковим складом дітей, які перебувають у притулках (див. рис. 2.2). За даними за 01.01.2022 року, найбільшу групу складають діти віком від 6 до 14 років – 59,1% (6 565 осіб); діти віком від 15 до 17 років – 22,5% (2 499 осіб); діти віком від 3 до 5 років – 18,4% (2 043 особи). Розподіл дітей за статтю показує, що хлопці переважають над дівчатами, становлячи близько 54,4%, тоді як дівчатки – 45,6% [3].

Рис. 2.2. Динаміка кількості усиновлених дітей в Україні

Бездоглядні та безпритульні діти активно переселяються з одного регіону в інший. Цікаво, що міські діти переселяються частіше, ніж їхні сільські однолітки, як показує статистика притулків для дітей: діти з міст – 53,9%, діти з сіл – 46,1%. Також варто зазначити, що характеристика бездоглядних і безпритульних дітей, які перебували в притулках для дітей, має свої особливості в різних регіонах України. За даними Міністерства соціальної політики України станом на 01.01.2022 року найбільше бездоглядних та безпритульних дітей перебувало в притулках Одеської області (1 318 осіб), Дніпропетровської області (950 осіб), Запорізької області (479 осіб). Натомість у притулках Черкаської області (77 осіб), Тернопільської області (84 особи) було дещо менше таких дітей [9].

Характерними ознаками бездоглядних і безпритульних дітей є погане здоров'я та наявність шкідливих звичок. Згідно з даними Міністерства соціальної політики України, станом на 01.01.2022 р., найбільш поширеними хворобами серед вихованців притулків для дітей були захворювання органів дихання (21,9%), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (16,7%), такі як туберкульоз (0,7%) та хвороба, зумовлена ВІЛ (0,3%), а також розлади психіки та поведінки (8,7%) [26].

Особлива турбота стосується рівня освіти дітей, які залишилися без догляду та притулку, оскільки вони часто не мають можливості відвідувати школу. Щодо рівня

розвитку таких дітей, спостерігається наступні специфічні риси: затримка психічного розвитку (99%), соціально-педагогічна занедбаність (42%), низький рівень мотивації до навчання (14%), низька самооцінка (9%), а також низький рівень пізнавальних процесів, погана пам'ять та складності з концентрацією уваги (7%).

Бездоглядні та безпритульні діти мають тенденцію проявляти девіантну поведінку, яку вони сприймають як норму. Часто вони потерпають від насильства і жорстокого поводження, як з боку своїх ровесників, так і дорослих. Такі діти можуть переживати психічні травми і стрес, що відображається на їх стані. За словами експертів, характерні ознаки стану дітей, які стали жертвами насильства і жорстокого поводження, включають: агресивність (43%), страх та заляканість (40%), низька самооцінка, відчуття невпевненості та тривожність (38%), замкненість (30%), недовіра до навколишнього середовища та депресія (24%), небажання спілкуватися і говорити (16%), емоційна нестабільність (13%) [27].

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, стверджуємо, що бездоглядні і безпритульні діти мають ряд специфічних особливостей, серед яких вікові та гендерні особливості, неблагополучне сімейне оточення, слабе фізичне здоров'я та низький рівень соціального та психічного розвитку. Характерними проявами їхньої поведінки є девіантність, бродяжництво, жебрацтво та агресивність, страх та заляканість, низька самооцінка та тривожність. Діти також можуть зазнавати насильства та жорстокості, як і ставитися насильницьки до інших.

2.2. Проблеми, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми

Життя на вулиці та бездоглядність можуть викликати різноманітні проблеми для дітей, які потребують соціально-психологічної реабілітації. Серед таких проблем можна відзначити відсутність доступу до медичної допомоги, освіти та соціального захисту, залучення до незаконної праці та кримінальної діяльності, різноманітні захворювання, а також психічні та поведінкові розлади.

Державні заклади, які допомагають бездоглядним та безпритульним дітям, включають притулки для дітей та центри соціально-психологічної реабілітації дітей. Притулки та центри реабілітації надають тимчасовий притулок для дітей та підлітків, які потребують допомоги, та вирішують їхню подальшу долю з урахуванням усіх обставин кожного конкретного випадку.

Необхідно провести детальний аналіз соціально-педагогічної діяльності притулку для дітей, що є підрозділом служби у справах дітей Волинської ОДА в м. Рожище, яка спрямована на реінтеграцію дітей у соціум. На початок 2022 року в Притулку перебувало 211 дітей, з яких 57,5% (109 дітей) з наслідками складних життєвих обставин в сім'ї (батьки безробітні та не мають коштів на утримання дітей, зловживають спиртними напоями, не беруть участь у вихованні дітей), 9,8% (19 дітей) – це вихованці шкіл-інтернатів, 8,8% (15 дітей) – діти, що перебувають під опікою та втікають з дому та навчального закладу, 4,7% (6 дітей) – знайдені на вулиці, а інші діти з благополучних сімей. Однак 72,3% (118 дітей) дітей в притулку – це діти з неповних сімей, що викликає насторогу [14].

У притулку для дітей проводиться робота з психолого-педагогічної підтримки дітей вулиці з моменту їх потрапляння в заклад. Працівники притулку здійснюють діагностику психологічного стану дитини, вивчають умови її життя і виховання в сім'ї, індивідуальні особливості розвитку, особисті якості та інтереси. Також, вони проводять індивідуальні та групові виховні заходи, психотерапевтичні заняття, спрямовані на розвиток позитивних нахилів та інтересів дітей, усунення недоліків у поведінці, а також встановлення дружніх стосунків з дорослими та ровесниками.

Процес соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми зіштовхується з рядом складнощів. Найбільш поширеними проблемами в роботі соціального працівника є:

1. Недостатність фінансування програм, що призводить до обмежень у можливостях соціальних працівників, які займаються безпритульними та бездоглядними дітьми.

2. Брак спеціалізованого персоналу, який міг би забезпечити всебічний підхід до вирішення проблем цієї категорії дітей.

3. Відсутність систематичного підходу до роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми, що може призвести до недооцінки складності проблеми та невдачі у її вирішенні.

4. Відсутність механізмів контролю за діяльністю соціальних працівників, які займаються цією категорією дітей.

5. Соціальне виключення безпритульних та бездоглядних дітей, що може призвести до подальшої маргіналізації та стигматизації цієї категорії дітей в суспільстві.

6. Недостатність соціальних послуг, які б допомагали безпритульним та бездоглядним дітям у їхньому подальшому інтегруванні в суспільство.

Усі ці проблеми потребують комплексного підходу та співпраці різних зацікавлених сторін, щоб досягти успіху в роботі з безпритульними та бездоглядними дітьми. Після проведення опитування серед вихованців притулку Волинської ОДА у м. Рожище, було виявлено, що більшість дітей в притулку мають повні або неповні сім'ї. Однак, деякі з них мають батьків зі судимістю або проблемами з алкоголем. Це свідчить про те, що багато сімей перебувають у складних життєвих обставинах та можуть вирощувати бездоглядних та безпритульних дітей, що може негативно впливати на їх поведінку та ставлення до алкоголю. Згідно зі статистикою, більшість дітей в притулку вживають алкоголь і вважають це нормою.

З урахуванням вищезгаданого можна стверджувати, що наявність алкоголізму хоча б у одного з батьків може бути фактором виходу дітей на вулицю, оскільки такі сім'ї часто мають безробітних батьків, які живуть аморальним життям та не можуть забезпечити дітям належної уваги та підтримки. Під час дослідження наявності друзів у дітей одна дівчинка заявила, що її котик є її найкращим другом і вона дуже сумує за ним. Однак у більшості дітей (84,6%) є друзі, але їхні взаємовідносини та спільна діяльність не містять навчальних та пізнавальних інтересів.

На основі досліджень та аналізу статистичних даних притулку в м. Рожище Волинської ОДА можна зробити наступні висновки щодо проблем, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми:

1. Наявність проблем у родинах. Більшість дітей з притулку мають неповні сім'ї, а деякі з них навіть не мають батьків. Біологічні батьки деяких дітей мають проблеми з алкогольними та наркотичними залежностями та судимістю, що може призвести до того, що діти опиняються на вулиці.

2. Негативний вплив на дітей. Наявність алкоголізму та інших проблем у сім'ях може мати негативний вплив на дітей, зокрема, привести до вживання алкоголю та інших шкідливих звичок.

3. Відсутність належної уваги та підтримки. Батьки, які мають проблеми з алкоголем та іншими залежностями, часто не можуть забезпечити своїм дітям належної уваги та підтримки, що може призвести до того, що діти стають безпритульними та бездоглядними.

4. Відсутність навчально-пізнавальних інтересів у спілкуванні з друзями. Діти, які опинилися в притулку, часто мають проблеми зі спілкуванням та не мають навчально-пізнавальних інтересів у спілкуванні з друзями.

На нашу думку, необхідно звернути увагу на необхідність психологічної та соціальної підтримки для дітей, які потрапляють до притулку, а також на важливість забезпечення їхніх освітніх та розвивальних потреб. Доцільно розглянути можливість співпраці з місцевими громадськими організаціями та іншими установами, що надають соціальну підтримку дітям та молоді, з метою покращення умов їхнього перебування в притулку і забезпечення їхньої подальшої інтеграції в суспільство.

Аналізуючи основні проблеми безпритульних та бездоглядних дітей в Україні, виділяємо такі проблеми, з якими стикаються працівники соціальної роботи при спілкуванні з цією категорією дітей (див.табл.2.3.).

Таблиця 2.3.

Загальні проблеми, які виникають у процесі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми в Україні[1;6]

№	Проблема	Особливість
1.	Фізичне та психічне здоров'я дітей	Багато з них страждають від захворювань, що можуть бути спричинені негативним впливом оточення,

		такого як хвороби, що передаються статевим шляхом, паразитарні захворювання, розлади психіки та інші.
2.	Соціально-педагогічна занедбаність	Безпритульні та бездоглядні діти зазвичай мають низький рівень освіти, загальної культури та навчальної мотивації. Вони можуть бути соціально відсталими та мати проблеми зі здобуттям навичок, які необхідні для життя.
3.	Психічний стан дітей	Безпритульні та бездоглядні діти зазвичай мають психологічні проблеми, такі як агресивність, тривожність, недовіра та імпульсивність. Ці проблеми можуть бути спричинені негативним впливом та відсутністю батьківської опіки.
4.	Поведінкові проблеми	Безпритульні та бездоглядні діти часто демонструють девіантну поведінку, бродяжництво та жебрацтво. Вони можуть бути агресивними та вчиняти насильство щодо інших.
5.	Сімейне оточення	Безпритульні та бездоглядні діти часто походять з неблагополучних і неповних сімей. Це може бути складною проблемою для працівників соціальної роботи.

Таким чином, аналізуючи таблицю 2.3., ми бачимо, що основні проблеми безпритульних та бездоглядних дітей відображають специфічні особливості цієї категорії. Вони стають жертвами соціального та психологічного знуцання, мають низький рівень освіти та загальної культури, низьку мотивацію, самооцінку та пізнавальні процеси. Характерні для них різні захворювання, зокрема психічні та фізичні, а також девіантна поведінка, бродяжництво, жебрацтво та агресія. Віком вони зазвичай знаходяться у віці від 6 до 14 років, а частка хлопців серед них більша, ніж дівчат.

Отже, з огляду на ці фактори, соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми є надзвичайно важливою, адже вона має на меті забезпечення їхнього захисту та розвитку, а також покращення їх життєвих умов та можливостей в майбутньому.

Висновки до другого розділу

Підсумовуючи усе вищесказане, стверджуємо, що бездоглядні і безпритульні діти мають ряд специфічних особливостей, серед яких вікові та гендерні особливості, неблагополучне сімейне оточення, слабе фізичне здоров'я та низький рівень соціального і психічного розвитку. Характерними проявами їхньої поведінки є девіантність, бродяжництво, жебрацтво та агресивність, страх та заляканість, низька самооцінка та тривожність. Діти також можуть зазнавати насильства та жорстокості, як і ставитися насильницьки до інших.

Аналіз причин і наслідків бездоглядності та безпритульності показує, що ці явища є результатом економічного, соціального, політичного та гуманітарного стану країни.

Діти стають безпритульними через конфлікти в родинях, фізичне та сексуальне насильство, порушення житлових та майнових прав. Вони не можуть самостійно подолати негативний вплив середовища та потребують спеціальної допомоги, захисту.

Соціальний працівник у роботі з дітьми вулиці стикається з низкою проблем, таких як фізичне та психічне здоров'я дітей, соціально-педагогічна занедбаність, психічний стан дітей, поведінкові проблеми, сімейне оточення. Усі ці проблеми потребують комплексного підходу та співпраці різних зацікавлених сторін, щоб досягти успіху в роботі з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Процес соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми зіштовхується з рядом складнощів: недостатність фінансування програм; брак спеціалізованого персоналу; відсутність систематичного підходу до роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми; відсутність механізмів контролю за діяльністю соціальних працівників, які займаються цією категорією дітей; соціальне виключення безпритульних та бездоглядних дітей; недостатність соціальних послуг, які б допомагали безпритульним та бездоглядним дітям у їхньому подальшому інтегруванні в суспільство.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ

3.1. Основні методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми

Однією з важливих проблем сучасного суспільства є безпритульні та бездоглядні діти. Для розв'язання цієї проблеми застосовуються різноманітні методи соціальної роботи, які базуються на різних підходах і технологіях. Один з основних методів соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми – це індивідуальна робота з дитиною. Цей метод включає в себе спілкування з дитиною, вивчення його особистісних характеристик, талантів, інтересів, потреб та проблем. На основі отриманої інформації розробляється індивідуальна програма роботи з дитиною, яка має на меті забезпечення його соціальної адаптації та виховання.

Ще одним методом соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми є групова робота. Цей метод передбачає створення групи дітей, які мають

подібні проблеми та потреби, та організацію для них спільної діяльності. Це може бути спортивні змагання, театральна студія, клуб за інтересами тощо. Групова робота дозволяє забезпечити позитивне взаємодію дітей, формування соціальних навичок та підвищення самооцінки. Також використовуються методи соціальної роботи з сім'єю, які передбачають роботу з батьками або опікунами безпритульних дітей. Цей метод включає в себе консультування, психологічну підтримку, навчання батьків навичкам виховання дітей та інші форми співпраці з батьками [32].

Крім того, методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми можуть включати різноманітні програми та інтервенції для покращення їхнього матеріального та емоційного стану. Наприклад, можуть бути організовані програми забезпечення їжі, одягу та проживання для дітей, які змушені жити на вулиці. Також, можуть проводитися тренінги та семінари для дітей з питань здорового способу життя, профорієнтації, підвищення самооцінки та самоповаги. Соціальні працівники можуть також залучати до своєї роботи інших фахівців, таких як психологи, педагоги, медичні працівники, щоб забезпечити комплексний підхід до роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Інтервенції можуть бути проведені як в індивідуальній, так і в груповій формі, залежно від потреб та можливостей.

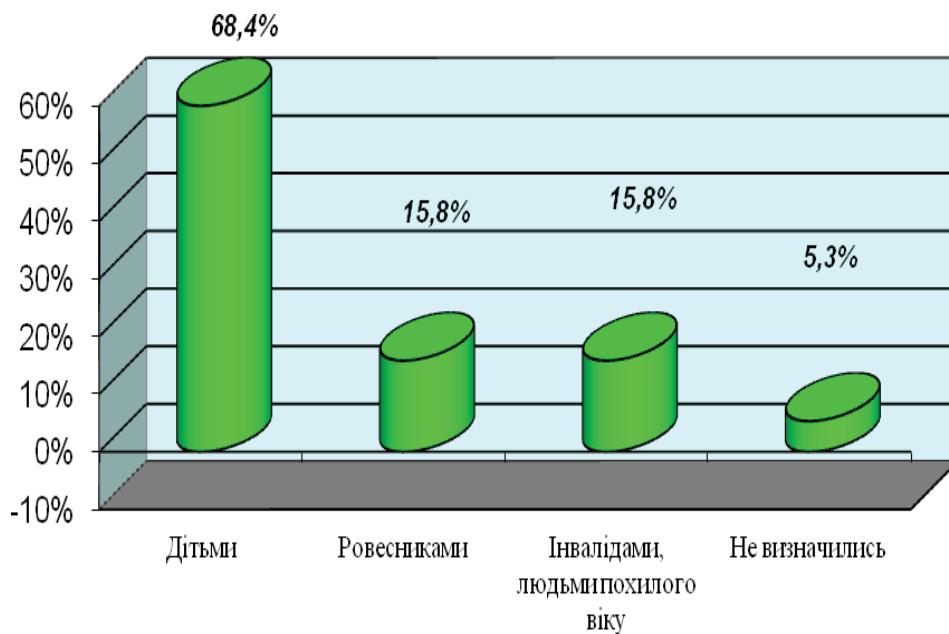
З метою забезпечення успішної інтеграції дітей в суспільство, сприяння розвитку позитивних нахилів та інтересів, виправлення поведінкових порушень та установлення дружніх взаємин зі своїм оточенням, соціальні працівники проводять різноманітні виховні заходи, включаючи індивідуальні та групові психотерапевтичні заняття. Особлива увага приділяється застосуванню таких методів соціальної роботи як: арт-терапії, такої як танцювальна, музикотерапія, малювання, ліплення, мандалотерапія та психогімнастика [31]. З огляду на те, що багато дітей у стикаються з порушеннями поведінки та емоційно-вольової сфери, а також що деякі з них можуть бути жертвами насильства, застосування арт-терапії є незамінним елементом процесу реабілітації та корекції поведінки.

Щоб забезпечити різноманітність спілкування та застосовувати різні форми та методи роботи з дітьми, притулок в м. Рожище, Волинської ОДА залучає до

діяльності студентів-волонтерів зі спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота» Педагогічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки. Волонтерська діяльність студентів здійснюється відповідно до законодавства України «Про волонтерську діяльність», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та інших відповідних законів [28].

Сьогодні в Україні волонтерський рух, особливо в соціальній сфері, зосереджений навколо учнівської та студентської молоді, яка має зацікавленість в набутті професійних навичок, пов'язаних з їх майбутньою професією. Волонтерська діяльність цих молодих людей включає соціально-педагогічний характер і має значний вплив на їхнє майбутнє кар'єрне зростання. Участь майбутніх фахівців у волонтерському русі дозволяє їм випробувати свої можливості в обраному напрямку, набувати необхідні професійні уміння і навички, а також здійснювати внесок у вирішення соціальних проблем. Волонтерство також є ефективним методом роботи з дітьми та молоддю за принципом «рівний-рівному». Одним з головних напрямів волонтерської діяльності, закріплених у Законі України «Про волонтерську діяльність» [29], є надання допомоги малозабезпеченим, безробітним, багатодітним, бездомним, безпритульним та іншим людям, які потребують соціальної реабілітації.

Перед початком волонтерської діяльності з вихованцями притулку було проведено опитування, щоб визначити, з якою категорією людей студенти-волонтери бажають працювати та в яких напрямках вони бажають займатись

волонтерством. Результати опитування представлені на діаграмі, яку можна побачити на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Категорії людей, з якими бажають працювати волонтери

Під час проведення опитування було з'ясовано, що більшість респондентів – 68,4% – мають бажання працювати з дітьми, такими як діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, діти з обмеженими можливостями, бездоглядні та безпритульні. 15,8% опитаних готові працювати з ровесниками, а також з інвалідами та людьми похилого віку. Тільки 5,3% опитаних не змогли визначитись з категорією людей, з якими вони бажають працювати. Пріоритетні напрями роботи волонтерів подаємо на рис. 3.2.

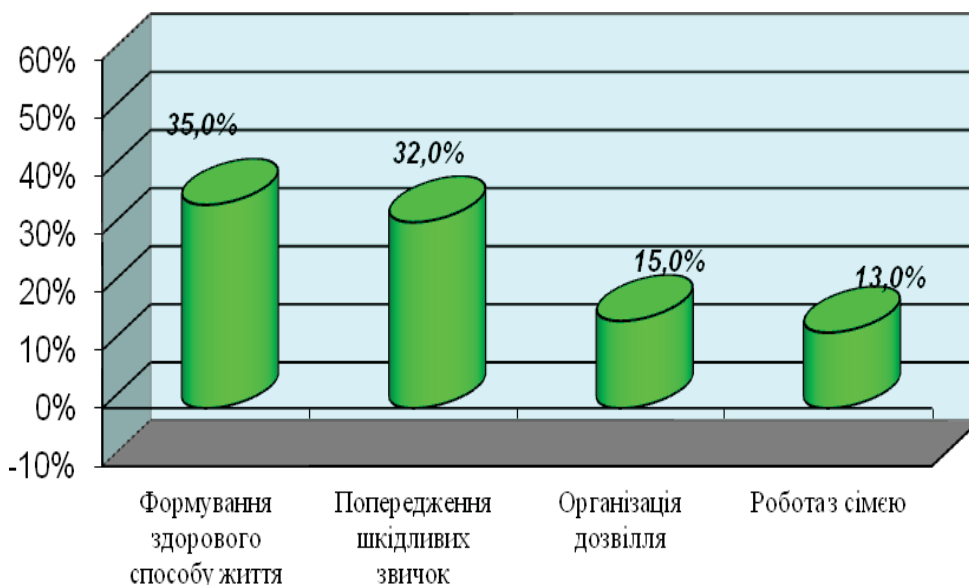
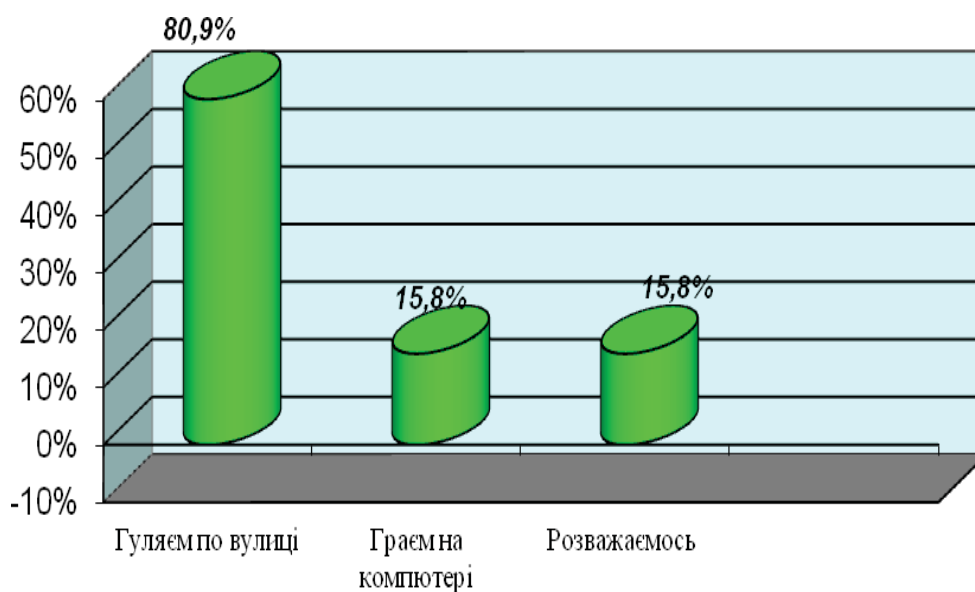

Рис. 3.2. Напрями роботи волонтерів

Після проведення опитування виявилось, що 35% студентів-волонтерів зацікавлені в освітньо-профілактичній роботі, яка пов'язана з формуванням здорового способу життя серед дітей та молоді. 32% волонтерів зацікавлені у праці з

попередження шкідливих звичок, 15% хочуть працювати у сфері організації дозвілля, а 13% прагнуть допомогти сім'ям, які переживають складні життєві обставини, зокрема дітям військових. Враховуючи ці бажання та інтереси студентів-волонтерів працювати з бездоглядними та безпритульними дітьми, було створено групу та залучено їх до роботи з вихованцями притулку. Як проводять діти свій вільний час подано на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Форми проведення вільного часу дітьми

Результати опитування вихованців притулків свідчать про те, що більшість з них (80,9%) обмежує свій вільний час виходом на вулицю, 15,8% займаються комп'ютерними іграми, а 5,3% віддають перевагу проведенню часу в розважальних закладах. Важливо відзначити, що діти не обмежують своїх дій лише часом після занять, а перебувають в притулку і вночі. Особливе враження справив на нас відповідь одного з вихованців, Миколи, який відповів на запитання щодо батьківського контролю за його поведінкою вночі, що його батьки не цікавляться його приходом додому. Він самостійно встановив межу – повертатися додому не пізніше 02:00 год. Цей приклад підтверджує, що за належної підтримки та допомоги, підліток може стати успішною та самостійною особистістю.

Результати дослідження свідчать про те, що діти, які перебувають у притулках, нерідко наслідують вчинки своїх родичів та ровесників (73%). Зазначається, що більшість дітей ідеалізує своїх батьків та родичів, навіть якщо вони зазнали знущань та фізичних побоїв від них. Характеристики, які впливають на бажання дітей наслідувати своїх родичів та ровесників, різноманітні: «багатоумний», «добрий», «характерний», «веселий». У свою чергу, дівчата часто звертають увагу на зовнішність свого ідеалу, зокрема на «гарний одяг», «зовнішність» та «зачіску», що може бути ознакою складного матеріального становища цих дітей.

Отже, згідно з результатами дослідження, більшість випадків втечі дитини з дому (38,5%) пов'язані з насильством та знущаннями, що завдають їм батьки. Крім того, 15% дітей зазначають, що вулиця приваблює їх, а 10% – що це пов'язано зі стосунками з бабусею. У 20% випадків діти не можуть обґрунтувати свої вчинки.

3.2. Розробка програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми

Сучасні умови призвели до поширення соціального явища – безпритульності та бездоглядності дітей. Більшість з них були покинуті батьками або самостійно залишили свої сім'ї, в яких не було забезпечено нормальних умов для життя та повноцінного розвитку. Відчайдушне бродяжництво, жебрацтво, крадіжки та регулярне вживання алкоголю, токсичних та наркотичних речовин – стали нормою життя для цих дітей, які часто стають жертвами сексуальних злочинів та залучаються дорослими до злочинних дій. Життя та здоров'я таких дітей завжди під загрозою, а їх зростаюча кількість становить певну загрозу для суспільства. Розробка програми соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми – це особливо важлива задача сьогодні, тому вона потребує врахування різноманітних аспектів, зокрема:

1. Аналіз ситуації з безпритульними та бездоглядними дітьми: дослідження статистики, інтерв'ю зі спеціалістами, що працюють з такими дітьми, аналіз законодавства, що регулює соціальну роботу з дітьми.

2. Формулювання мети і завдань програми: що саме потрібно зробити, які проблеми потрібно вирішити, які конкретні результати потрібно досягти.

3. Визначення групи цільових користувачів програми: безпритульні діти, діти з родин, що перебувають у складних життєвих обставинах, тощо.

4. Розробка стратегії взаємодії зі цільовими групами: як залучати дітей до програми, яким чином забезпечувати їх участь, яким чином співпрацювати з їхніми сім'ями та опікунами.

5. Розробка конкретних заходів програми: соціально-педагогічна робота з дітьми, проведення тренінгів та навчань, організація дозвілля та культурних подій, медична допомога тощо.

6. Розробка механізму моніторингу та оцінки ефективності програми: яким чином збирати дані про результати, як вимірювати ефективність та яким чином коригувати програму, якщо необхідно.

Враховуючи результати дослідження, нами була проаналізована програма інтеграції для вихованців Рожищенського притулку в соціум, що складається з таких тематичних напрямів діяльності, як: «Ставлення до себе та оточуючих», «Подолання шкідливих звичок», «Формування здорового способу життя» та «Торгівля людьми: реалії та ризику» [18, с. 183].

У ході різноманітних бесід («Ставлення до себе та оточуючих»), вправ та ігор дітей надихали до розуміння себе, підвищення самооцінки та формування в них відповідального ставлення до зовнішності та здоров'я. Було наголошено на важливості гігієни для здоров'я людини. Однією з вправ була «Вірші про себе», яка дозволяла дітям заглибитися у свій внутрішній світ та уявити своє місце у майбутньому. Цю вправу виконували індивідуально в комфортній атмосфері, діти мали зручні місця та зберігали тишу. Після творчої роботи діти за бажанням зачитували свої вірші, якщо ж ні, то волонтери читали їх вголос, а діти відгадували автора. Гра «Чарівна лавка» допомагала дітям зрозуміти свої особливості та мотивації до особистісних змін на краще, а також задуматися про життєві цінності. Діти уявляли, що йдуть по лісовій стежині та відвідують стару чарівну лавку, де вони мали можливість придбати риси характеру та здібності, але за кожен таку рису вони повинні були щось віддати. Ця гра допомагала волонтерам проводити терапевтичну роботу щодо життєвих цінностей.

Завдяки програмі «Подолання шкідливих звичок», соціальні працівники, пропагують здоровий спосіб життя та профілактику шкідливих звичок, таких як тютюнопаління, вживання психоактивних речовин та алкоголю. Вони надають соціально-психологічну, педагогічну допомогу та корекцію для дітей з адиктивною поведінкою. Соціальні працівники Рожищенського притулку проводять просвітницько-профілактичні заходи, включаючи бесіди та тренінги про негативний вплив паління, алкоголю та наркотичних речовин на людей та суспільство в цілому. Для ефективності заходів працівники використовують метод мозкового штурму, ділячись на групи, які обговорюють поняття та вплив паління на організм людини, людей, які не палять, та на суспільство. Соціальний педагог узагальнює отриманий

матеріал та розповсюджує інформаційні буклети для вихованців притулку. Одним з ефективних засобів є перегляд мультфільму «Правда про наркотики».

Аналізуючи програму «Формування здорового способу життя», ми спостерігаємо, що соціальні працівники та педагоги, беручи до уваги те, що бездоглядні та безпритульні діти можуть втягнутись у статеві стосунки з раннього віку та це сприяє поширенню захворювань, передаваних статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД, а також може сформувати негативне ставлення до стосунків чоловіка та жінки, та майбутніх сімейних взаємин, акцентували свою увагу на профілактиці захворювань, передаваних статевим шляхом та формуванні здорових стосунків. Особливу увагу було приділено репродуктивному здоров'ю дівчаток та профілактиці ВІЛ-СНІДу, для чого використовувався мультфільм «Коли дівчинка стає дорослою».

Соціальні працівники, які отримали знання під час тренінгів про торгівлю людьми, зосередили увагу на різних формах експлуатації, причинах загострення цієї проблеми та навчили дітей навичкам безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях. Вони показали документальний фільм «Життя на продаж» та провели тренінг під назвою «Твоя обізнаність – твоя безпека», де наголосили на тому, що саме діти та молодь, які не мають достатньо життєвого досвіду, часто стають жертвами торгівлі людьми. У зв'язку зі специфікою притулку, соціально-педагогічна робота з вихованцями вимагає активних та яскравих форм взаємодії, часті зміни видів діяльності та поєднання соціально-педагогічних та психологічних підходів. Тому заняття з елементами тренінгу виявилися досить ефективними. Класичну форму тренінгу важко застосовувати через специфіку цього закладу, зокрема через:

- діти в притулку знаходяться тимчасово;
- склад групи постійно змінюється, приходять нові діти, тому проводити серію занять у звичайному вигляді не ефективно;
- діти займаються з психологом та соціальним педагогом з великим бажанням, але в притулку вони знаходяться не завжди добровільно, і це впливає на особливості організації занять.

Таким чином, соціально-педагогічна робота з дітьми в притулку проводиться за допомогою інтерактивних методів, оскільки перебування дітей у притулку тимчасове, склад групи постійно змінюється і діти можуть перебувати там не завжди добровільно. Для налагодження контакту з ними соціальні працівники використовують різноманітні ігри, такі як «Цип-цап», «Рухливі крапки», «Ланцюжок сміху» для знайомства та розминки і «Подорож у чарівний ліс», «Емоції та ситуації», «Зачаравані», «Розмова через скло» для зняття емоційної напруги.

Отже, проаналізована нами програма успішно впроваджувалася в навчально-виховний процес у Рожищенському притулку, що дозволило дітям краще розуміти та цінувати інших, розвивати навички спілкування та взаємодії. Вони проявляли підтримку та довіру взаємодії з іншими дітьми та дорослими, збільшували свою самооцінку та розуміння самого себе, відновлювали емоційну рівновагу та формували установки на здоровий спосіб життя. Щоб закріпити та розвивати ці результати, необхідно продовжувати працювати з батьками та іншими особами, які будуть мати вплив на дітей після їх перебування в притулку.

Висновки до третього розділу

Ми розглянули основні методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Основним методом є індивідуальна робота з дитиною, він включає в себе спілкування з дитиною, вивчення його особистісних характеристик, талантів, інтересів, потреб та проблем.

Не менш важливим методом є групова робота, він передбачає створення груп дітей, які мають подібні проблеми та потреби, та організацію для них спільної діяльності.

Крім того, методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми можуть включати різноманітні програми та інтервенції для покращення їхнього матеріального та емоційного стану. Наприклад, можуть бути організовані програми забезпечення їжі, одягу та проживання для дітей, які змушені жити на вулиці.

Також до роботи з дітьми вулиці залучаються студенти-волонтери, які зацікавлені в набутті професійних навичок, які пов'язані з їх майбутньою професією. Участь майбутніх фахівців у волонтерському русі дозволяє їм випробувати свої можливості в обраному напрямку, набувати необхідні професійні уміння і навички, а також здійснювати внесок у вирішення соціальних проблем.

Щоб подолати безпритульність та бездоглядність дітей, нами була проаналізована програма інтеграції для вихованців Рожищенського притулку в соціум, що складається з таких тематичних напрямів діяльності, як: «Ставлення до себе та оточуючих», «Подолання шкідливих звичок», «Формування здорового способу життя» та «Торгівля людьми: реалії та ризики».

У ході різноманітних бесід («Ставлення до себе та оточуючих»), вправ та ігор дітей надихали до розуміння себе, підвищення самооцінки та формування в них відповідального ставлення до зовнішності та здоров'я. Було наголошено на важливості гігієни для здоров'я людини.

Завдяки програмі «Подолання шкідливих звичок», соціальні працівники, пропагують здоровий спосіб життя та профілактику шкідливих звичок, таких як тютюнопаління, вживання психоактивних речовин та алкоголю. Вони надають соціально-психологічну, педагогічну допомогу та корекцію для дітей з адиктивною поведінкою.

Аналізуючи програму «Формування здорового способу життя», ми спостерігаємо, що соціальні працівники та педагоги, беручи до уваги те, що бездоглядні та безпритульні діти можуть втягнутись у статеві стосунки з раннього віку та це сприяє поширенню захворювань, передаваних статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД, а також може сформувати негативне ставлення до стосунків чоловіка та жінки.

Соціальні працівники, які отримали знання під час тренінгів про торгівлю людьми, зосередили увагу на різних формах експлуатації, причинах загострення цієї проблеми та навчили дітей навичкам безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши соціальну роботу з безпритульними та бездоглядними дітьми, можемо сформулювати наступні висновки.

1. Безпритульність – стан, коли дитина перебуває поза сімейним оточенням і не має належного догляду, контролю та підтримки. Це може статися у зв'язку з розривом відносин в родині, смертю батьків, відсутністю опіки та піклування про дитину, трансформацією сімейних цінностей і традицій, а також у зв'язку зі змінами в соціально-економічному середовищі. Бездоглядність дітей – це стан, коли дитина перебуває у своїй сім'ї, але не отримує достатньої уваги, догляду та піклування від батьків або інших дорослих, що відповідальні за її виховання. Це може статися через зайнятість батьків, їхню відсутність удома, залежність від алкоголю та наркотиків, конфлікти у сім'ї, нездатність батьків забезпечити дитині належні умови життя.

Ознаки безпритульності та бездоглядності можуть бути взаємопов'язаними та погіршувати стан дітей. Незалежно від конкретних ознак, безпритульні та бездоглядні діти потребують належного догляду та захисту від зловживань та небезпек. Діти, які знаходяться в стані безпритульності та бездоглядності, можуть бути більш вразливі до різних видів насильства, експлуатації, зловживань та інших небезпечних ситуацій. Вони можуть стикатись з такими проблемами, як бідність,

безробіття, відсутність належної медичної допомоги та освіти. Також, діти в стані безпритульності та бездоглядності можуть мати проблеми з психічним здоров'ям, такі як тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад, а також можуть бути відчуженими від соціальної інтеракції.

2. Визначили технології, форми та методи роботи соціального працівника з дітьми вулиці. Незалежно від моделі роботи, соціальний працівник повинен працювати з безпритульними та бездоглядними дітьми з почуттям емпатії та поваги до їхньої гідності. Важливо забезпечити дітям безпеку, гігієну, здоров'я та освіту, щоб забезпечити їхній розвиток та майбутнє. Застосування технологій в роботі соціального працівника дозволяє поетапно реалізовувати такі структурні компоненти його діяльності:

- 1) Діагностика і аналіз проблемної ситуації або потреб клієнта.
- 2) Планування і розробка програми соціальної роботи або втручання.
- 3) Реалізація соціальної роботи або втручання відповідно до встановленої програми.
- 4) Контроль та оцінка результатів соціальної роботи або втручання.
- 5) Доповнення та вдосконалення програми на основі отриманих результатів і досвіду.
- 6) Документування та звітування про результати роботи.

Кожен з цих компонентів важливий для успішної соціальної роботи та досягнення оптимального результату. Впровадження технологій в діяльність соціального працівника має переваги, такі як економію засобів та сил, наукову побудову соціально-педагогічної діяльності та підвищення ефективності у вирішенні завдань, що стоять перед соціальним педагогом. Соціально-педагогічні технології можуть бути застосовані для рішення широкого спектру завдань соціальної педагогіки, включаючи діагностику, соціальну профілактику, соціальну адаптацію та соціальну реабілітацію.

Окреслили моделі соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми може включати: розшук та повернення дітей до їхніх родин або встановлення опіки та

прийомної сім'ї для дітей, які не можуть повернутися до своїх біологічних родин; роботу зі школами та іншими установами, щоб забезпечити дітям доступ до освіти та інших послуг; роботу з громадою та владою для забезпечення підтримки та ресурсів для розв'язання проблем, пов'язаних з безпритульними та бездоглядними дітьми. Усі ці види роботи повинні бути забезпечені відповідними законами та політикою, щоб забезпечити права та добробут дітей. Соціальна робота з безпритульними та бездоглядними дітьми є важливою складовою соціальної справедливості та рівності, тому вона потребує підтримки та сприяння з боку всього суспільства та держави зокрема.

Моделі роботи соціального працівника з безпритульними та бездоглядними дітьми можуть бути різними, залежно від конкретної ситуації та потреб цих дітей. Одна з моделей роботи полягає у забезпеченні першочергових потреб дітей, таких як харчування, проживання, медична допомога та освіта. Соціальний працівник може співпрацювати з притулками, громадськими організаціями, школами та іншими установами, щоб забезпечити потреби. Інша ж модель роботи може передбачати психологічну підтримку та соціальну адаптацію дітей. Соціальний працівник може допомагати дітям у вирішенні психологічних та соціальних проблем, допомагати їм знаходити нових друзів та встановлювати позитивні взаємини з оточуючими. Також, соціальний працівник може працювати з батьками та опікунами дітей, щоб допомогти їм у розвитку навичок, необхідних для догляду за дітьми. Така модель роботи може передбачати консультування батьків з питань виховання, фінансової допомоги та інших видів підтримки.

3. Проаналізували стан сучасної соціальної роботи з дітьми вулиці на прикладі роботи служби у справах дітей та сім'ї Луцької міської ради. Діяльність Служби у справах дітей Луцької міської та обласної рад, можемо зробити висновок, що цілому, звіти свідчать про активну роботу служб у справах дітей у Волинській області з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах. Було проведено значну кількість заходів, спрямованих на захист прав та інтересів дітей, а також на попередження ситуацій, пов'язаних із безпритульністю та бездоглядністю дітей.

Загалом, протягом цього року служба у справах дітей надала 624 адміністративні послуги, в тому числі затвердивши висновки про підтвердження місця проживання дитини для її тимчасового виїзду за межі України та про надання дозволу на проведення психіатричного огляду дитини. Було підготовлено наступні документи та висновки:

- 16 висновків від органу опіки та піклування щодо придатності кандидатів на усиновлення;
- 21 висновок від органу опіки та піклування щодо доцільності усиновлення та відповідності цього процесу інтересам дитини;
- 2 довідки, які підтверджують, що батьківські права не позбавлені;
- 270 довідок про отримання додаткової соціальної відпустки;
- 104 висновки від служби у справах про стан утримання, навчання і виховання дитини;
- 11 висновків від служби у справах про доцільність повернення дитини в сім'ю;
- 30 висновків від служби у справах про доцільність встановлення опіки/піклування над дитиною.

4. Розроблено програму соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми. Соціально-педагогічна робота з дітьми в притулку проводиться за допомогою інтерактивних методів соціальної роботи, оскільки перебування дітей у притулку тимчасове, склад групи постійно змінюється і діти можуть перебувати там не завжди добровільно. Для налагодження контакту з ними соціальні працівники використовують різноманітні ігри, такі як «Цип-цап», «Рухливі крапки», «Ланцюжок сміху» для знайомства та розминки і «Подорож у чарівний ліс», «Емоції та ситуації», «Зачаравоні», «Розмова через скло» для зняття емоційної напруги.

Проаналізована нами програма успішно впроваджувалася в навчально-виховний процес у Рожищенському притулку Луцької ОДА, що дозволило дітям краще розуміти та цінувати інших, розвивати навички спілкування та взаємодії. Вони проявляли підтримку та довіру взаємодії з іншими дітьми та дорослими, збільшували свою самооцінку та розуміння самого себе, відновлювали емоційну

рівновагу та формували установки на здоровий спосіб життя. Щоб закріпити та розвивати ці результати, необхідно продовжувати працювати з батьками та іншими особами, які будуть мати вплив на дітей після їх перебування в притулку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисов С.В. Участь дітей вулиці: клей, наркотики, СНІД? URL: http://www.cripo.com.ua/?sect_id=1&aid=29537.
2. Дорогіна О.В. З досвіду роботи дитячого будинку сімейного типу // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». №3, 2020. С.108-110
3. Діти, жінки та сім'я в Україні: статистичний збірник за 2022 рік. Державна служба статистики України; [відп. за вип. І. В. Калачова]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Діти на вулиці: моніторинг сучасного стану проблеми, аналіз державного забезпечення прав самоорганізованої дитини. URL: <http://igfm.org.ua/projects/finish/teen>.
5. Діти вулиці: інформаційний покажчик. К: Інформаційний центр «Бібліотека ім. М.Костомарова», 2015. С. 211-213.

6. Довідковий матеріал Міністерства в справах сім'ї, молоді та спорту щодо забезпечення соціального захисту безпритульних дітей за результатами роботи у 1 півріччі 2019 року та окремих проблемних питань в частині забезпечення прав безпритульних дітей. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.

7. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л. М. Завацька. К: Видавничий Дім «Слово», 2018. 240 с.

8. Зайченко М. В. Інструментарій соціального педагога / М. Зайченко. К: Шкільний світ, 2011. 128 с.

9. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статистичний збірник за 2022 рік. Державна служба статистики України; [відп. за вип. І. В. Калачова]. К: ДССУ, 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Інтегрований курс соціально-педагогічної теорії і практики / Навч. посіб. / За ред. І. М. Богданової. Одеса: Пальміра, 2015. 538 с.

11. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям: метод. посіб. / Авт.: Безпалько О.В., Гурковська Л.П., Журавель Т.В. та ін.. / За ред. Зверєвої І.Д., Петровича Ж.В. К: Видавничий дім «КАЛИТА», 2020. 376 с.

12. Ковбас Б.І., Фуштей Л.І. З досвіду діяльності науково-методичної ради притулку для неповнолітніх м. Івано-Франківська // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції За ред. І.В.Козубовської, І.І.Миговича. Ужгород, 2019. Ч.1. С. 330-333.

13. Кривачук, Л.А. Актуальні проблеми соціально-правового захисту бездоглядних і безпритульних дітей: окреслення специфіки / Л. Кривачук // Науковий вісник. Вип. 14: «Демократичне врядування». 2018. 6 с.

14. Корпач Н.В., Лякішева А.Г.
Реінтеграція бездоглядних і безпритульних дітей в соціум в умовах притулку. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: 2018. 186-198 с.

15. Красножон Т. В. Соціальне сирітство в Україні як соціально-педагогічне явище. URL: <http://www.kmv.gov.ua/divinfo.asp?Id=216795>.

16. Кабаченко Н. В. Законодавче регулювання державної політики щодо бездомності / Н. В. Кабаченко. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2018. № 2. С. 241-249.

17. Логінова Л.В. Права дитини «Звіт про дотримання прав самоорганізованих дітей в Україні» 2021. URL: <http://www.helsinki.org.ua>.

18. Методики формування здорового способу життя: конспект лекцій / укладачі: Н. В. Коляда, С. М. Король, С. А. Король. Суми: Сумський державний університет, 2021. 183 с.

19. Матеріали дослідження, проведеного благодійним фондом «Підліток» за замовлення державного комітету України у справах сім'ї та молоді URL: www.teenager.iatp.org.ua.

20. Настільна книга соціального педагога / Авт.-уклад.: В. В. Носенок, О. Є. Марінушкіна, І. М. Вишнева. Х: Вид-во «Ранок», 2011. 272 с.

21. Офіційний сайт Волинської ОДА. Інформація про стан роботи в області по захисту прав дітей за січень 2022 року. URL: <https://voladm.gov.ua/article/informaciya-pro-stan-robotiv-oblasti-po-zahistu-prav-ditey-za-sichen-2022-roku/>

22. Офіційний сайт Луцької міської ради. Звіт про роботу виконавчого органу про роботу служби у справах дітей за 2022 рік. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/informatsiia-pro-robotu-sluzhby-u-spravakh-ditei-za-2022-rik>

23. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / С.С.Пальчевський. К: Кондор, 2015. 560 с.

24. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04. 2001. № 2402-III. Відомості Верховної Ради. 2001. №30. С. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

25. Посібник з методики міждисциплінарного ведення випадку при роботі з безпритульними, бездоглядними неповнолітніми дітьми / організація «Право на здоров'я» (HealthRightInternational). К., 2020. 68 с.

26. Проблеми бездоглядності і безпритульності дітей в Україні: Державна доповідь про становище дітей в Україні. К: Держ. інст. проблем сім'ї та молоді, 2020. С. 29.

27. Проблеми бездоглядності і безпритульності дітей в Україні: Державна доповідь про становище дітей в Україні. К: Держ. інст. проблем сім'ї та молоді, 2022. С. 19-21.

28. Про основні соціально-захисні заходи щодо бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 р. № 2623-IV (із змінами). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>.

29. Про волонтерство: Закон України від 26.04.2017 р. № 2402-III (із змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

30. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник. І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін. / За ред. І.В.Козубовської, В.В.Сагарди. Ужгород, 2010. С. 188-190.

31. Соціальний звіт за 2022 рік. Міністерство соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.kmu.gov.ua/document/152068/2022.doc>.

32. Сидорук, І.О. Професійна компетентність майбутнього соціального педагога – превентолога / І.Сидорук // Вісник Глухівського державного педагогічного університету: [зб. наук. праць]. Випуск № 15. Частина II. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 61-64.

33. Соціальна робота: робота з конкретними групами клієнтів / за ред. Т. Семигіна, І. Грига. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, 2021. С. 144.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗВІТ

про роботу управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді протягом 2021 року

Соціальна робота із сім'ями, дітьми та молоддю, які опинились у складних життєвих обставинах, управлінням соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді здійснюється через їх раннє виявлення, оцінку потреб дітей та їх сімей, облік та соціальний супровід. Станом на 31.12.2021 року на обліку в управлінні соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді перебуває 253 сімей (в них – 620 дітей), які опинилися в складних життєвих обставинах.

Протягом 2021 року спеціалістами управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціальною роботою охоплено 1651 сім'ю, що потребують особливої соціальної підтримки, в яких виховується 2839 дітей. Надано 8428 послуг. Здійснено 776 оцінок потреб дітей та їх сімей. Під соціальним супроводом перебувало 23 сім'ї/осіб, в яких виховується 59 дітей.

У межах соціальної роботи спеціалістами управління надавалися базові соціальні послуги, а саме: соціальної адаптації, соціальної інтеграції та реінтеграції, екстреного (кризового) втручання, консультування, соціального супроводу, представництва інтересів, посередництва (медіації), соціальної профілактики, натуральної допомоги та інформування.

Підписано Меморандум про співпрацю між Луцькою міською радою і Фондом ООН у галузі народонаселення, метою якого є проведення спільних заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, підготовці фахівців, до компетенції яких належить питання запобігання та протидії домашньому насильству.

Рішенням виконавчого комітету Луцької міської ради від 07.07.2021 № 515-1 створено Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, як спеціалізовану службу управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Луцької міської ради. При денному центрі передбачено функціонування кризової кімнати для осіб, які постраждали від домашнього насильства, основним завданням якої є забезпечення постраждалих місцем безпечного, тимчасового та цілодобового перебування, надання психологічної допомоги та юридичної підтримки.

У межах реалізації Меморандуму проведено ремонтні роботи приміщення кризової кімнати та його облаштування. 20 жовтня 2021 року відбулось відкриття кризової кімнати для осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Управлінням соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді налагоджено взаємодію та партнерство з благодійними фондами, об'єднаннями громадян та представниками соціально відповідального бізнесу з метою надання комплексних соціальних послуг сім'ям, які опинились в складних життєвих обставинах, проведення благодійних заходів. В межах співпраці з Волинським обласним благодійним фондом «Дитяча місія. Україна», луцькими протестантськими церквами протягом 2021 року вручено 876 продуктових набори для 2917 осіб/сімей, які потребують особливої соціальної підтримки.

З нагоди новорічного-різдвяних свят для 66 дітей із сімей, які опинились у складних життєвих обставинах та дітей з інвалідністю проведено новорічне свято «Новий рік на поріг», музично-інтеграційний імпровіз відбувся за участю дитячих творчих колективів культурно-мистецького центру «Красне». Під час заходу дітям було вручено новорічні подарунки від Луцької міської ради та благодійного фонду «Дитяча місія. Україна». 100 сімей, які опинились в складних життєвих обставинах, в яких виховується 295 дітей отримали продуктові набори та солодкі подарунки та переглянули виставу «Різдвяна зіронька».

Спільно з молодіжною громадською організацією «Ми плюс» для дітей з сімей, які потребують особливої соціальної підтримки проведено благодійну акцію «Чужих дітей не буває», в межах якої діти взяли участь у розвагах та отримали новорічні подарунки. Загалом акцією охоплено 300 дітей.

У партнерстві з ВОБФ «Дитяча місія. Україна» проведено благодійну акцію «З Різдвом у серці» для сімей, які потребують особливої соціальної підтримки. В межах акції 324 дитини отримали солодощі та новорічно-різдвяні подарунки від німецьких партнерів благодійного фонду «Дитяча місія. Україна» – Humedica.

З метою організації змістовного дозвілля проведено благодійні заходи дітей з сімей, які потребують особливої соціальної підтримки, зокрема: 40 дітей відвідали виставку «Підводний світ», 210 дітей безкоштовно переглянули кінопокази в межах фестивалю мистецтва кіно для дітей та підлітків «ЧілдренКінофест», 150 дітей взяли участь у святі морозива від «Рудь» – ПАТ «Житомирський маслозавод». 45 першокласників з сімей, які опинились в складних життєвих обставинах отримали шкільні ранці з канцелярським приладдям у межах благодійної акції «Скоро до школи».

До новорічно-різдвяних та великодніх свят 170 дітей з сімей, які потребують особливої соціальної підтримки взяли участь у проєктах «Різдвяна майстерня» та «Великодня майстерня», який організований спільно з департаментом культури міської ради.

В управлінні соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді завдяки співпраці з Волинським обласним фондом «Дитяча місія. Україна» працює Кабінет екстреної

допомоги. Упродовж 2021 року 216 сімей отримали допомогу одягом, взуття, предметами побуту, посудом.

Здійснюється соціальна робота з сім'ями, які виховують дітей з інвалідністю та особами з інвалідністю. За звітний період роботою охоплено 848 сімей, в яких виховується 856 дітей з інвалідністю. З метою інтеграції дітей та молоді з інвалідністю у суспільне життя через самообслуговування, творчість та самореалізацію в управлінні функціонує спеціалізоване формування «Інтеграційні студії розвитку для дітей та молоді з інвалідністю». У межах роботи студій надавалися соціальні послуги та проводилися заняття для дітей а молоді з інвалідністю. Загалом охоплено 309 дітей та молоді з інвалідністю.

Реалізовано соціальні проєкти «Перехрестя – в житті, як на дорозі» та група психологічної допомоги та взаємопідтримки для батьків, які виховують дітей з інвалідністю «Трансформація життєвих цілей». Проєктами охоплено 30 мам дітей з інвалідністю, кожна з яких мала можливість відвідати 10 різнопланових занять.

Надається велика підтримка громадським організаціям, вихованцями яких є діти та молодь з інвалідністю. Зокрема: організовано привітання з новорічно-різдвяними святами керівництвом міста вихованців громадських організацій «Центр реабілітації осіб з інвалідністю «Джерело життя», «Равлик у долоні», з врученням солодких подарунків від Луцької міської ради.

Управлінням соціальних служб для сім, дітей та молоді закуплено та вручено побутову техніку (електричну піч, міксер та мультиварку) вихованцям громадської організації «Центр реабілітації осіб з інвалідністю «Джерело життя»» для реалізації соціального проєкту «Кулінар і Я».

Для вихованців ГО «Кольори веселки» забезпечено доїзд на екскурсію у село Радовичі Турійського району Волинської області на екоферму «Аміла».

На підтримку громадської організації «Ресурсний центр «Кольорова капуста» у партнерстві з творчою студією Наталії Журавльової «STUDIO N.Zh» організовано благодійні вистави «Хто боїться пані Ес» та «Не продаю любов».

Проведено просвітницько-мистецькі акції, присвячені Всесвітньому дню людей з синдромом Дауна спільно з громадською організацією «Інклюзивні студії» та

Міжнародному дню інформування про ДЦП спільно з громадською організацією «Ресурсний центр «Кольорова капуста»».

З нагоди Міжнародного дня сім'ї проведено соціально-просвітницьку акцію «Активна родина – в безпеці дитина» у партнерстві з ВОБФ «Дитяча місія. Україна» у межах якої вручено 12 нових автокрісел для сімей, які виховують дітей з інвалідністю. Загалом вручено 16 нових автокрісел для родин, які мають на вихованні особливих діток.

Спільно з громадською організацією «Батьків дітей з синдром Дауна та іншими порушеннями розвитку» проведено Міжнародний мистецький фестиваль для людей з інвалідністю «Барви творчості», який став переможцем конкурсу Бюджету участі Луцької міської територіальної громади у 2019 році. Учасниками фестивалю були люди з інвалідністю, які займаються творчістю в різних жанрах (поезія, вокал, інструментальне виконання, оригінальні жанри, хореографія), інклюзивні колективи з різних регіонів України, а також з Республіки Польща, Республіка Білорусь, Грузії та Литовської Республіки. Фестиваль проходив у офлайн та онлайн режимі. Загалом його учасниками стало 200 осіб. 55 першокласників з інвалідністю отримали шкільні ранці з канцелярським приладдям у межах благодійної акції «Скоро до школи».

З нагоди Міжнародного дня людей з інвалідністю у партнерстві з благодійним фондом «Дитяча місія. Україна» проведено місячник допомоги сім'ям в яких виховуються діти та молодь з інвалідністю. У межах якого допомогу отримали 50 сімей. В межах благодійної акції «Миколай пам'ятає про всіх» 182 дитини з інвалідністю адресно привітали з Днем Святого Миколая.

Управлінням соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у 2021 році проведено Конкурс проєктів соціального спрямування, розроблених інститутами громадянського суспільства, з наданням фінансування проєктів з бюджету міської територіальної громади. За результатами переможцями визнано 5 проєктів, а саме:

1. Проєкт «Міцна здорова сім'я – запорука процвітання країни!» громадської організації «Гірсько-спелеологічний клуб «Стохід».

2. Проєкт «Рух порозуміння – медіація в громаді» громадської організації «Волинський центр медіації».

3. Проєкт «Уроки толерантності» ГО «Інклюзивні студії».

4. Проєкт «Placeforteens» ГО «Розвиток мікрорайонів міста».

Усі проєкти успішно реалізовані у 2021 році.